

A.N. OSTROVSKIJ

DIVADLO
PETRA BEZRUČE V OSTRAVĚ

NOSITEL VYZNAMENÁNÍ „ZA ZÁSLUHY O VÝSTAVBU“

NÁVRAT

Angažmá měním často. — Proč? — Nevím, asi mám obavy, aby se nepoznalo, že nemohu dál. V Ostravě mám přátele. Ostrava se moc změnila. Jsem v tomto kraji už potřetí. (Prvně jsem tu byl na rozkaz — bránil jsem vlast.) Město je neskonale čistší, výstavnější, hygieničtější — jen ta vůně Bezručových veršů jakoby vyvanula. Černá Ostravice už snad ani nešumí, ulicemi se řítí člověk pečlivě ovládaný strojem a cesty jsou jasně nalinkované, kam až smíš a kam nesmíš — odkud už není návratu. Jsem venkovan — odtud jsem prchl před výškovými stavbami — tam, kde jsme dříve pěstovali řepu cukrovku. Uléhají tam večer co večer lidé šťastní ve svých kumbálech — ale populace prý není větší. Už dlouhá léta mne vzrušuje osud Nešťastlivce v této hře, ješitně si myslím, že mu rozumím — krom té široké duše.

Otvírám sbírku veršů a čtu:

(Ivan Diviš: Jeroným Bosch)

„.....
Ó veliký,
s kazetou na šachy přibitou na lebce,
se štětcem slepeným spermatem
všeneřestí,
co by sis ale počal dnes,
ve věku zcela nezpodobitelném,
kdy stačí změnit hlásku a z kobolda mám
kobalt,
naplnila se všechna tvá tušení —
Vymaluj tedy rodinnou snídani mých let,
dítě, žmoulajíc při ní paleček, nachází
roznětku miny systém Huberg —
Náhle blýskne,
vyděšené živly chvatně smetají magnéziový
popel stvoření,
je přesně osm patnáct oceánského
času. —“

František Čech

ALEXANDR NIKOLAJEVIČ OSTROVSKIJ

LES

Režie: František Čech

Výtvarník: Jan Dušek

Asistent režie: Ivan Misař

Inspicient: Lída Naarová

Náповěda: Karel Vašíček

Osoby a jejich obsazení:

Raisa Pavlovna Gurmyžská, vdova	Stěpánka Ranošová
Aksiňja Danilovna (Aksjuša), její vzdálená příbuzná	Drahomíra Hofmanová
Evžen Apollonovič Milonov	Jan Filip
Uar Kirillovič Bodajev, kavalerista ve výslužbě	Václav Roštlapil
Ivan Petrovič Vosmibratov, kupec	Milan Sova
Petr, jeho syn	Ivan Misař
Alexej Sergejevič Bulanov, nedostudovaný gymnasista	Jan Vlasák
Gennadij Nešťastlivec, pěší poutník	Jiří Čeporan
Arkadij Šťastlivec, pěší poutník	Miloslav Čížek
Karp, lokaj Gurmyžské	Jindřich Dvořák
Ulita, klíčnice	Radvana Havelková

Premiéra v Divadle Petra Bezruče v Ostravě 7. listopadu 1969

ALEXANDR NIKOLAJEVIČ OSTROVSKIJ

(1823—1886)

zakladatel ruského národního dramatu, jeden z největších tvůrců realistické divadelní literatury.

Pocházel z úřednické moskevské rodiny, studoval práva, působil jako úředník u soudu, pak se stal svobodným spisovatelem, působil jako organizátor a reformátor ruského divadla. Významná osobnost v období kolem reformy roku 1861 (zrušení nevolnictví v Rusku).

„Ostrovský kreslí nemilosrdně. Hrot jeho tuhy trhá blánu, kyselina pravdy jeho leptá v kámen jizvy. On není dramatikem, je lékařem, ranhojičem. Nemilosrdným — dobrým. Nemocen je ruský národ jako dítě vlhkými svými šťavami. Přirozeně se dosud nevyvíjel, nemá despotismus nikde vychovatelského rozumu. Rozpor mezi očkovanou cizí vzdělaností, která vykysala na černou nešťovici „nihilismu“, a přirozeným mudroslovným pudem lidu, stlačeným despoticky až na bezcitnou lhostejnost, je šklebivě velký — a v šklebině té hnisá a škvaří se otroctví ve všech stupních svých. Vedle jiných, jal se i Ostrovský léčit národ svůj. Svleklá lid do naha, nedává pravdě ani fíkového listu na tělo, ani obvyklého nám věnce do vlasů. Zcela nahá stojí pravda před divákem, ano, kde místo bolavé, otevřel Ostrovský i kůži — ostrý vzduch pálí, pozornost obrací se k ráně, zároveň budí se vůle, aby bylo hojeno a vyhojeno. Bude někdo Ostrovskému vděčen v budoucnosti? V přítomnosti ovšem vybírá Ostrovský již svůj lékařský honorář — kolikrát jsme vzpomněli — ale při pozdějším zdraví na bývalého lékaře?“

Jan Neruda v roce 1870

Napsal 47 divadelních her, v nichž prokázal obrovské mistrovství charakteristiky, vytvořil celou řadu typů, zachytil atmosféru Ruska poloviny století, rozšířil okruh divadelních postav o zástupce kupectva, drobné inteligence, herců, napsal znamenité ženské postavy, naplněné citovým životem, velkou pravdivostí. Jeho hry měly maximální vliv na vývoj ruské herecké školy.

K nejznámějším hrám patří: Bouře (1859), Výnosné místo (1857), Chytrák se spálí (1868), Les (1870), Talenty a ctitelé (1882).

„Ostrovský je dramatikem pro nás neobyčejného druhu a padne-li jednou zase některá hra do našeho repertoáru, jednak všemu modernímu labužnictví, jednak i všem moderním nectnostem hovicího, je člověku

tak, jakoby ze salonu, jehož společnost je sice mnohdy vybraná, ale až na poslední slovní hříčku napřed ve všem již známá, a jehož strojený parfum je konečně unavující, až lhostejnost budící, náhle vešel ven do lesa — hrbolové kořeny místo parket, ostrá zakrákání ptačí místo klavírních akordů, drsná na všem kůra místo hedvábu, ale všude pravda, jasný vzduch, silící vůně a člověk jakoby náhle našel zas sama sebe. Kresba Ostrovského dojíhá jako dobrý, starý dřevoryt; pevné, silné kontury, živost a výmluvnost při největší jednoduchosti. A hledáme-li mezi nynějšími dramaturgy, můžem mu přirovnat jen Björnsona nebo Ibsena, ze starých pak jen některá dramata španělská."

Jan Neruda v roce 1880

Ostrovskij je současníkem Karla Havlíčka, Boženy Němcové, je o deset let starší než Jan Neruda. Ruské poměry s našimi jsou si v té době podobné tím, že obě říše — habsburské Rakousko i carské Rusko — jsou nejzaostalejší a nejreakčnější monarchie Evropy. Stejně jako u nás, probíhá i v Rusku velký proces obrození. Nemá tam však akcent národní, nýbrž sociální a osvětový. V díle Ostrovského a v jeho názorech na smysl divadla je to jasně patrné. Ostrovskij chápe divadlo jako morální ústav, jako lidovou universitu; odtud celá řada poučení a morálních kodexů, kterými argumentují jeho postavy.

A. N. Ostrovskij je široký most mezi Gogolem a Čechovem.

Ostrovského komedie Les se právě dožívá svých stých narozenin.

Přijít domů, převléknout se a upravit, to úplně stačí, aby se člověk změnil.
Ženy to dělají několikrát za den. Ať říkáte ženě cokoliv, vyžadujte odpověď hned; jinak se půjde vykoupat, převlékne si šaty, a řeč se vede zase znovu.
Když se ženy převléknou, zapominají i svá gesta. Moc vám radím, žádejte od ženy okamžitou odpověď. Jinak budete muset často roztržitě stát před novým, nečekaným slovem.
Život ženy je téměř bez syntaxe.

Muže mění jeho řemeslo.
Nástroj nejenže prodlužuje jeho ruku, ale sám se jí prodlužuje.
Říká se, že slepý přenáší hmat na špičku své hole.
Se svými botami necítím zvláštní soudržnost, ale přesto jsou mým pokračováním, jsou částí mne.
Vždyť už jen hůlka změnila gymnastu, a tak mu ji zakázali.
Opice je přirozenější na větví, větev má přece taky vliv na psychologii.
Psychologie kozy, která jde po hladkém ledě, vešla do pořekadla.
Ze všeho nejvíc mění člověka stroj.

Kulometník i basista jsou pokračováním svých nástrojů.
Podzemní dráha, jeřáby a automobily jsou protézy lidstva.
Náhoda chtěla, že jsem musel pobýt několik let mezi šoféry.
Řidiči se mění úměrně s počtem HP ve strojích, s nimiž jezdí.
Motor nad čtyřicet koňských sil už ruší starou morálku.
Šoféra odděluje od lidstva rychlost.
Nastartuj, přidej plyn — a už jsi mimo prostor; a také čas se řídí jakoby jen tachometrem.
Automobil může na silnici udělat i víc jak sto kilometrů za hodinu.
Ale k čemu ta rychlost je?
Potřebuje ji jen ten, kdo utíká, nebo ten, kdo pronásleduje.
Motor svádí člověka k tomu, co se pravým jménem nazývá zločin.

Zbraň dělá člověka udatnějším.
Kůň z něho udělá kavaleristu.
Věci dělají člověka tím, co on dělá z nich.
Rychlost musí mít cíl.
Věci kolem nás rostou; je jich desetkrát nebo stokrát víc než před dvěma sty lety.
Lidstvo je cvládá, jednotlivec nikoliv.
Člověk musí proniknout tajemstvím strojů, musí tu být nová romantika, aby lidé nebyli v zatáčkách vyhazováni ze života.
Jsem teď vyveden z míry, protože tenhle asfalt s kolejami aut, tyhle světelné reklamy a pěkně oblečené ženy — to vše mne mění. Nejsem tu takový, jaký jsem býval, myslím, že jsem tu horší.

Viktor Školovskij
Dopis vstupní z knížky ZOO

6088

Program Divadla Petra Bezruče v Ostravě k premiéře Östrovského komedie Les dne 7. listopadu 1969. — Redakce Ivan Taller, výtvarník programu Jan Dušek, typografická spolupráce Jindra Kosourová. — Vytisky Moravské tiskařské závody, n. p., provoz 22, Ostrava 1, Hollarova 14. Cena 1,80 Kčs